

‘Brecht Evens is de beste ambassadeur voor de Belgische illustratie sinds Hergé’

‘The Guardian’ is laaiend enthousiast over ‘The making of’, de pas verschenen Engelse vertaling van ‘De liefhebbers’.

‘Als ik schrijf, vergeet ik wie ik ben en waar ik vandaan kom, ik glijd in een volledige opsloppmodus’

JENNIFER EGAN
De auteur van ‘Bezoek van de knokploeg’ over de harde leerschool die het schrijven is, in het boek ‘Why we write’.

COLUMN

VEERLE VANDEN BOSCH

HANDGESCHREVEN WERELD

Tijdens een lunchafspraak onlangs diepte mijn gesprekspartner uit zijn tas een elegant Moleskine-schriftje op om een notitie te maken. Vervolgens haalde hij een prachtige vulpen tevoorschijn, die hij met een zwierig gebaar losschroefde – het leek een ritueel. Op het crèmekleurige papier verschenen sierlijke letters in bruine inkt. Even later bestelde hij kaaskroketten en een glas karnemelk. Dat stak wat af tegen zijn schrijfgedrag, maar wat was ik jaloers op die vulpen! Ineens realiseerde ik me dat het jaren geleden is dat ik nog met zo’n ding heb geschreven. Ik tik, en ik sms. Pen en papier hebben stilaan afgedaan. In zijn boek *The missing ink* (MacMillan) vraagt de Britse schrijver Philip Hensher zich af wat de consequenties daarvan zijn. Schrijven geeft vorm aan onze gedachten. Gebeurt dat op een andere manier dan wanneer je dat met een toetsenbord doet? Sommige schrijvers beweren van wel, en zweren bij het fysieke contact tussen hun hand en de woorden. Het tragere tempo levert ook betere teksten op, vinden ze. Een verzorgd handschrift hoeft allang niet meer. We raken het schrijven ontwend en produceren almaar meer hanenpoten. Niemand die daar graten in ziet. Maar hoewel we in een razend tempo afscheid nemen van de handgeschreven wereld, blijven we er mentaal toch nog in hangen, stelt Hensher. Want wie bij een formelere gelegenheid toch een brief met de hand schrijft, moet dat netjes doen, vinden we. Hij geeft een voorbeeld. Toen de oorlog in Afghanistan steeds meer Britse soldaten het leven kostte, groeide de kritiek van de bevolking op de onverschilligheid van de regering. De regeringsleiders besloten met de hand condoleancebrieven te schrijven naar de nabestaanden. Toen de moeder van Jamie Janes zo’n brief kreeg van toenmalig premier Gordon Brown, stapte ze er prompt mee naar de pers. Hij had de brief geschreven met een ordinaire viltpen, in een lelijk achteroverhellend geschrift en met flink wat spelfouten. Missie mislukt, de heisa was zo groot dat Brown de vrouw moest opbellen om een en ander te verklaren: weinig mensen wisten dat hij ernstige oogproblemen heeft. Of hoe een handschrift nog altijd een rel kan ontketenen. Binnenkort behoort dat soort discussies definitief tot het verleden. Toch wil ik me graag een mooie vulpen aanschaffen. Noem me een snob, of een anachronisme. Ik heb het ervoor over. Als ik maar weer dat zachte krassen kan horen van een goede pen op glad papier.

BOEK V/D WEEK

ROMAN COETZEE SCHRIJFT EEN TESTAMENT

Vaarwel, oude wereld

Hoe zou een leven zijn waaraan niets ontbreekt, een leven zonder herinneringen, zonder verlangens? Samen met de pijn van het loslaten van het oude en het vertrouwde, vormen deze vragen de kern van *De kinderjaren van Jezus*, de nieuwe roman van J.M. Coetzee. LUDO TEEUWEN

De auteur: Een naar Australië uitgeweken Zuid-Afrikaan, won twee keer de Booker Prize en in 2003 de Nobelprijs voor de Literatuur.
Het boek: Een man en een jongen gaan in een nieuw land op zoek naar een moeder.
ONS OORDEEL: Niet zijn grootste roman, maar wel vintage Coetzee. ★★★★★

DE EERSTE ZIN
DE KINDERJAREN VAN JEZUS

De man bij de poort wijst hen op een laag, vormeloos gebouw halverwege. ‘Als jullie haast maken,’ zegt hij, ‘kunnen jullie je melden voordat ze hun deuren voor de rest van de dag sluiten.’

Een wat oudere man en een vijfjarige jongen komen na een lange reis over de oceaan aan in een opvangcentrum, waar ze verblijfspapieren en een nieuwe naam krijgen. Voortaan gaat de man door het leven als Simón en de jongen als David. Behalve dat ze zich in het Spaans moeten behelpen, is er geen enkele aanwijzing over waar ze zich precies bevinden. Het verleden is een vage herinnering. Zij zijn nieuwkomers, ontheemden in een vreemde omgeving. Tijdens de reis is de kleine David zijn moeder kwijtgeraakt. Simón heeft zich over hem ontfermd, als een soort van voogd of begeleider. Hij zoekt een onderkomen en vindt werk, maar zijn voornaamste doel is om David met zijn moeder te verenigen. De omgeving waarin Simón en David terechtkomen, is in bepaalde opzichten erg herkenbaar. Er wordt gewerkt, er zijn winkels en huizen, er rijden auto’s, er wordt getennist en er zijn scholen en culturele centra. Maar al die ver-

trouwde dingen spelen zich af in een onwerkelijke, bevreemdende sfeer. Dit is geen echte wereld, maar veeleer een transitzone, een tussenwereld vol echo’s en schimmen uit het verleden. Dat drijft je al snel tot een symbolische lezing. Simón vertegenwoordigt daarbij de oude wereld, een wereld waaraan hij nog erg gehecht is en die hij moeilijk van zich af kan schudden. Zijn herinneringen spelen hem voortdurend parten in zijn ontmoetingen. Hij is de on-aangepaste, het ‘buitenbeentje’ dat nog helemaal in de ban is van ‘de ouderwetse manier van denken en voelen’.

Messias

Tegenover Simón staat de kleine David. Hij is de toekomst, de nieuwe weg. Hij is bijzonder, helemaal anders dan gewone kinderen, alsof hij tot een totaal andere werkelijkheid behoort. Daarmee wordt stukje bij beetje de titel van de roman duidelijk. Simón is een pseudovader die David al snel terugbrengt bij zijn ‘moeder’. Maar zijn echte moeder kan deze vrouw niet zijn, want ze is nog maagd. De aanvankelijk subtiele verwijzingen naar de Christusfiguur worden steeds duidelijker en pertinent. Het getal ‘drie’ duikt op, water en brood en vissen worden vermeld, er zijn de Bijbelse namen en op een bepaald moment loopt David rond met een duif op zijn schouder. Maar die allegorische lezing houdt een gevaar in. Hoever kun je als lezer gaan in het zoeken van betekenissen? Waar ligt de grens?